

W skrócie: Pies średniej wielkości o dosyć lekkiej budowie. Sylwetka prostokątna. Szata półdługa z piórem lub krótka, złożona z włosa okrywowego i podszerstka. Umaszczenia różnorodne, ale najczęściej kojarzony jest z umaszczeniem czarno-białym. Aktywny pies pracujący, który do pełni szczęścia koniecznie potrzebuje aktywności zarówno fizycznej, jak i umysłowej – dla border collie same długie spacerowanie to za mało! Chętny do współpracy z człowiekiem, bardzo szybko się uczy. Rasa wyhodowana do zagania owiec, obdarzona jednym z najsilniejszych i najbardziej wyrafinowanych instynktów pasterskich na świecie (aczkolwiek obecnie został on w części linii osłabiony). Konsekwencją tak ukierunkowanej hodowli są bardzo specyficzne cechy – border collie to pies inny niż wszystkie, którego ogromna wrażliwość na bodźce, szybkość reakcji i specyfika myślenia z jednej strony sprawiają, że nie ma sobie równych w pasieniu i sportach, z drugiej jednak życie z nim i szkolenie go nie zawsze jest proste. Bywa nazywany szalonym geniuszem lub pięknym umysłem.

Wzrost: Idealny wzrost dla psa to 53 cm, dla suki nieco mniej. (W praktyce psy mierzą zwykle 48–56 cm, suki 46–53 cm).

Waga: Niesprecyzowana we wzorcu, ale zazwyczaj psy ważą 14–20 kg, suki 12–19 kg.

Szata: Dwie odmiany: średnio długa i krótka. W każdym przypadku włos okrywowy gęsty, średniej twardości, podszerstek miękki i gęsty, dający ochronę przed niepogodą. Sierść średnio długa tworzy grzywę, portki i pióro na ogonie. Na głowie, uszach, przednich nogach (poza piórami) i tylnych poniżej stawu skokowego sierść krótka i gładka.

Umaszczenie: Dopuszczalne rozmaite umaszczenia, ale biel nie może przeważać. Border collie zwykle kojarzy się z umaszczeniem czarnym z białymi znaczeniami (tzw. klasycznym), lecz oprócz maści czarnej w rasie występują następujące maści podstawowe: czekoladowa, niebieska i liliowa (lilac) – te maści włącznie z czarną mogą występować w wersji z podpalaniami (tzw. trikolor), ponadto występuje maść sobolowa (śniada) z nalotem lub bez (nalot, kolor nosa itp. w kolorze czarnym, brązowym,

FOT. VIS DE ANIMALIS/SHUTTERSTOCK.COM

Dla osób lubiących pracę z psem.
Rasa potrzebuje aktywności fizycznej i umysłowej.

Border collie

niebieskim, lilac), maść czysto ruda – tzw. australijska (inaczej ee red) – nos j.w. Ponadto występuje gen merle modyfikujący maść podstawową (ale nie rudą). Zdarzają się psy całe pręgowane (maść sobolowa + pręgi) oraz psy podpalane z pręgowaniem na podpalaniach. Psy z linii show najczęściej są czarno-białe, rzadziej czekoladowo-białe, merle lub ee red. W liniach pracujących przeważają maści czarno-biała i czarno-trikolor, ale istnieją też inne maści (poza ee red). Zdarzają się psy z bardzo małą ilością bieli.

Historia: Border collie pochodzą od psów hodowanych na pograniczu szkocko-angielskim do zagania owiec. Przez setki lat owce ceniono za wełnę, a nie mięso. Angielscy arystokraci zbijali fortuny, rugując chłopów z gospodarstw i przekształcając ziemię na pastwiska pod hodowlę owiec, których wełnę eksportowano do Flandrii, gdzie przerabiano ją na wysokiej jakości tkaninę. Również angielscy królowie zwęszyli okazję do interesu, czego skutkiem było prawo pozwalające na eksport wełny wyłącznie przez kilka portów, w których królewscy urzędnicy mogli liczyć bele wełny, żeby je opodatkować. Trwające do XVIII w. prześladowania protestanckich hugenotów we Flandrii zmusiły ich do opuszczenia swoich domów. Wielu z nich osiedliło się w Anglii, przywożąc ze sobą swoje umiejętności w zakresie produkcji tkanin. Gdzieś na przełomie XVII i XVIII w. zabito w Anglii ostatniego wilka. Wyeliminowanie dużych drapieżników sprawiło,

że nie było już zapotrzebowania na psy do pilnowania stad, ale wyłącznie na psy zaganiające. Jedną z pierwszych wzmianek o psach prowadzących owce pochodzi z książki *De Canibus Britannicus* („O psach brytyjskich”, 1570) pióra Johna Caiusa, gdzie mówi on o psach reagujących na komendy wydawane słowami i gwizdkiem. W 1790 r. ukazała się książka pt. *General History of Quadrupeds* („Ogólna historia czworonogów”) Thomasa Bewicka, w której znajduje się rycina ukazująca czarno-białego psa pasterskiego i opis jego pracy przypominający styl współczesnego border collie. Bewick wspomina również, że najczystsze psy znaleźć można w północnych częściach Anglii i Szkocji i że nazywane są colley dogs.

Pod koniec XIX w. przyszedł na świat pies znany później jako Old Hemp, który wywarł ogromny wpływ na rasę. Siedemdziesiąt lat później urodził się kolejny słynny pies – Wiston Cap. Te samce znajdują się w większości rodowodów współczesnych border collie. Życie pasterzy i ich psów przed I wojną światową było wypełnione ciężką pracą niezależnie od pogody. Dni wolne pasterze często poświęcali na spotkania w swoim gronie – każdy chciał się pochwalić swoim psem. W tym celu zaczęto organizować próby pracy psów pasterskich. Pierwsza oficjalna próba (trial) została zorganizowana w 1873 r. w Bala w północnej Walii, zwycięzcą został szkocki pasterz ze swoim psem, pracujący wówczas w Walii. W 1906 r. szkoccy miłośnicy psów pasterskich założyli International Sheepdog Society (ISDS) – pomimo słowa „międzynarodowe” w nazwie w początkowych latach członkami stowarzyszenia byli głównie Szkoci, a triale odbywały się w Szkocji. Pierwszy międzynarodowy trial zorganizowano w 1906 r., ale trzeba mieć na uwadze, że słowo „międzynarodowy” dotyczyło czterech państw wchodzących w skład Zjednoczonego Królestwa. ISDS założyło również księgi rodowodowe psów pasterskich, które prowadzone są do dziś. Wiston Cap, pies o wybitnych zdolnościach pasterskich, który od 1973 r. znajduje się w logo stowarzyszenia, był najwięcej używanym reprodutorem w historii rasy. Psy w ISDS są rejestrowane na bazie rodowodów (potomstwo dwóch psów z ISDS dostaje automatycznie rodowód), ale możliwa jest także rejestracja on merit, czyli za zasługi, psów, które wykażą się odpowiednimi umiejętnościami pasterskimi. Nazwę „border collie”, czyli collie z pogranicza, wprowadził do użytku James Reid – sekretarz ISDS w latach 1915–1948.

FOT. STEPHM2506/ISTOCK.COM

To rasa
o równie zróżnicowanym wyglądzie,
co temperamencie.

FOT. JULIA SIOMUHA/SHUTTERSTOCK.COM

Typowy osobnik
jest bardzo podatny na szkolenie.

87

W 1918 opisał on zwycięzcę Supreme Championship jako border collie. Jednak dopiero w 1946 r. użył tej nazwy w rejestrze ISDS. Psy zarejestrowane w ISDS powszechnie bywają nazywane po prostu słowem „collie” albo „working sheepdog” – pracujący owczarek.

Pierwsze wzorce wystawowe border collie powstały w latach 50. XX w. i to nie w Wielkiej Brytanii, lecz... Australii, gdzie kilka stanów stworzyło swoje wzorce rasy. W 1963 r. Australian National Kennel Council zatwierdził wzorec krajowy. W kraju pochodzenia rasa trafiła na ringi wystawowe dopiero w 1976 r., wcześniej brytyjski Kennel Club jej nie uznawał! Inne priorytety hodowlane stały się przyczyną rozbicia na linie użytkowe i wystawowe – te ostatnie można podzielić na australijsko-nowozelandzkie

(często mocniejszej budowy i mocniej ofutrzzone) oraz brytyjskie – bardziej umiarkowane i mniej odbiegające od pracujących kuzynów. Dodatkowo w ostatnich latach, głównie na bazie linii pasterskich, zaczęto też hodować psy sportowe – w których psy dobierane są pod kątem przydatności do konkretnego sportu. Większość linii sportowych to linie do agility, ale istnieją też linie do obedience.

Border collie są znane i popularne na świecie od wielu lat. W wielu krajach nadal pełnią swą pierwotną funkcję, jednak stały się też popularne jako psy do towarzystwa – co, jak wiadomo, nie zawsze wychodzi psom rasowym na dobre. Do Polski pierwsi przedstawiciele rasy trafili w połowie lat 90. XX w. W ostatnich kilku latach rasa stała się popularna. W 2021 r. ZKwP zarejestrował 307 miotów.

Użytkowość: Border collie to pies wyhodowany do pracy przy zaganianiu owiec. Uchodzi za najlepszą rasę pasterską na świecie, przoduje też w rankingach psiej inteligencji. Należy sobie oczywiście zdać sprawę, że rasa ukształtowała się w określonych warunkach i do określonych potrzeb – w Europie kontynentalnej nie było zwykle potrzeby istnienia psów pasterskich o tak wysublimowanym instynkcie. Border collie to jedna z nielicznych ras, którą cechuje silnie wyrażone tzw. oko, tzn. wywieranie presji na zwierzęta poprzez bardzo intensywne wpatrywanie się. Pozycja tak pracującego psa jest przyczajona, z obniżoną głową, a podczas podchodzenia wygląda on, jakby się skradła. Wiele border collie od czasu do czasu przypada do ziemi. Całe to zachowanie wywodzi się z instynktu łowieckiego, który został przemodelowany w toku hodowli. Taki sposób pracy wywołuje silną presję na owce, dzięki czemu pies może zachowywać spory dystans od stada. W razie potrzeby wiele borderów potrafi też jednak ukąsić odporne zwierzę. Border collie doskonale czytają zachowanie pasionych zwierząt, mają też instynkt grupowania, czyli postrzegają stado jako całość, a nie tylko jako poszczególne jednostki. Mają większe tendencje do naganiania zwierząt w kierunku przewodnika niż do prowadzenia od niego. Naturalnie pracują na dalekie dystanse; dobry pies potrafi przyprowadzić owce z odległości kilkuset metrów. Bordery zaganiają też inne zwierzęta, np. drób. Niektóre pracują z bydłem, ale w tym celu hoduje się zwykle osobne linie, których styl pracy jest bardziej zbliżony do owczarków kontynentalnych. Te psy używają mniej oka, a więcej kąsania, pracują też na bliższym dystansie. Nie wszystkie bordery mają dziś równie silny instynkt

pasterski. Psy z linii wystawowych mają zwykle słabszy instynkt; niektóre w ogóle nie są zainteresowane pracą ze zwierzętami. Border collie dominują dziś liczebnie i pod względem wyników w takich sportach jak agility czy obedience.

Temperament i zachowanie: Border collie to rasa o równie zróżnicowanym temperamencie, co eksterierze. Różnice te wiążą się m.in. z istnieniem różnych linii. Psy z linii pasterskich cechują: silny instynkt, bardzo szybkie reakcje na bodźce różnego typu, dostrzeganie szczegółów, na które inne psy nie zwracają uwagi. Dotyczy to bodźców wzrokowych, ale też dźwiękowych i węchowych. Reagują w ułamku sekundy, czasami niewspółmiernie silnie do rodzaju bodźca, co związane jest z ich wrażliwością. Potrzebują odpowiednio dużej dawki ruchu i zajęcia umysłowego – nie oznacza to bynajmniej, że muszą pracować codziennie przez kilka godzin – chodzi raczej o jakość tego zajęcia. Niektóre border collie muszą być nauczone odpoczywania, w przeciwnym razie będą niemal przez cały czas w trybie działania, co jest dla nich niezdrowe, a dla opiekuna męczące. Psa tej rasy łatwo przestymulować, dlatego tak ważna jest nauka wyciszania się od szczenięcia. Pies, który to potrafi i od czasu do czasu dostaje odpowiednią dawkę stymulacji umysłowej oraz ruchu, umie również przystosować się do okresów większej beczynności, nawet jeśli nie jest to dla niego optymalne rozwiązanie. Pies pozbawiony odpowiedniej stymulacji umysłowej, szkolenia i/albo przestymulowany może zacząć przejawiać różne niepożądane zachowania, od ganiaania i prób łapania poruszających się obiektów, np. dzieci, rowerów czy samochodów, po zachowania obsesyjno-kompulsywne (tzw. fiksacje), np. wpatrywanie się w piłkę czy auta, śledzenie cieni czy łapanie kropelek wody. Nie zawsze jednak takie zachowania wynikają z nudy i braku ukierunkowania instynktu – czasami mogą być efektem rozchwiania instynktu poprzez przypadkowy dobór psów do rozrodu i brak mądrej selekcji. Bordery, choć generalnie powinny być łagodne, miewają też tendencje do zachowań agresywnych na różnym tle. Mogą wykazywać silne pilnowanie zasobów, ale też bardzo irytują je inne psy zbliżające się do nich, kiedy są w trybie pracy (choćby to było wykonywanie prostych poleceń). Border collie uczą się łatwo i szybko, ale w ten sam sposób mogą się uczyć rzeczy mniej pożądanых. Potrafią też wymyślić sobie, że coś należy wykonać w określony sposób i potem ciężko im wytłumaczyć, że nie o to chodziło.

Słyszysz czasem opinie właścicieli borderów, że psy te potrafią być genialne w szkoleniu i pracy, ale równocześnie głupiotkie w życiu codziennym. Są bardzo zadaniowe, tzn. kiedy dostaną zadanie do wykonania, dążą do wykonania go za wszelką cenę. Bywają wrażliwe i bardzo miękkie względem przewodnika – źle znoszą presję psychiczną. Psy z linii wystawowych zazwyczaj mają słabszy instynkt pasterski, ale równocześnie są łatwiejsze do życia na co dzień. Rzadziej występują u nich tendencje do zachowań obsesyjnych, przeciętnie są spokojniejsze i wymagają nieco mniej stymulacji umysłowej. Nadal jednak nie są to kanapowce – każdy pies tej rasy wymaga godziwej dawki ruchu i zajęć.

Border collie powinien trafić w ręce osób zainteresowanych pracą z psem, chętnych, by poświęcić mu czas. Część nabywców łąpie się na sławę „najmądrzejszego psa świata”, licząc na to, że te psy rodzą się mądre, a zatem nie wymagają wychowania i szkolenia albo że będzie ono banalnie proste.

W efekcie wiele borderów po jakimś czasie szuka domu, ponieważ opiekunowie nie poradzili sobie z wymaganiami stawianymi przez rasę.

Zdrowie i długość życia: Border collie to rasa stosunkowo zdrowa, jednak zdarzają się problemy z układem kostnym: dysplazja biodrowa i łokciowa, OCD (oddzielająca martwica kostno-chrzęstna). Występuje padaczka. Dostępne jest też już kilkanaście testów genetycznych na mutacje potwierdzone w rasie, m.in. MDR1, TNS, CEA, IGS, NCL, SN, GG, EAOD (early adult onset deafness – głuchota postępująca, pojawiająca się u psów w sile wieku – test markerowy). Psy z białymi głowami narażone są na wrodzoną głuchotę związaną z brakiem pigmentu. W rasie występuje gen merle; nie powinno się kojarzyć ze sobą osobników tej maści (25 procent szans urodzenia się psów głuchych i ślepych). Przeciętnie dożywają 14–15 lat.

Mocne strony:	<p>Nastawienie na człowieka, chęć do współpracy, podatność na układanie (np. nauka przywołania), szybkość uczenia się.</p> <p>Brak zainteresowania zapachem zwierzyny.</p>	Polecane aktywności:	<p>Border collie koniecznie potrzebuje jakiegoś zajęcia. Psy tej rasy dominują – zarówno licznie, jak i pod względem osiągniętych wyników – w większości psich sportów poza obronnymi, co jednak nie oznacza, że każdy osobnik nadaje się do każdej dyscypliny, jak również że można osiągnąć wysoki poziom w sporcie bez systematycznej pracy.</p> <p>Doskonałe aktywności dla border collie to</p> <ul style="list-style-type: none"> ★ agility, ★ dogfrisbee, ★ flyball, ★ obedience, ★ pasienie (styl angielski).
Eventualne trudności:	<p>Wrażliwość na bodźce różnego typu, która może się przejawiać reakcjami lękowymi; fobia dźwiękowa.</p> <p>Często występuje duża miękkość wobec człowieka.</p> <p>Można zaobserwować tendencję do zachowań obsesyjnych, tzw. fiksacji, które mogą mieć formę np. wpatrywania się i pasienia różnych obiektów, np. cieni, łapania kropelek wody itp.; ganiecie szybko poruszających się obiektów.</p> <p>Występują zachowania agresywne wobec innych psów w postaci kłapania i szczypania motywowane chęcią odgonienia ich.</p>		

